

Recenzja rozprawy doktorskiej autorstwa
mgra Janusza Kiszki
przygotowanej pod kierunkiem promotor dr hab. Agaty Tyburskiej
oraz promotora pomocniczego dr. Justyny Jurczak,
zatytułowanej: „Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa jako narzędzie
służące poprawie bezpieczeństwa mieszkańców rejonów przygranicznych
Polski Wschodniej”

1. Wybór tematu i tytuł rozprawy

Na mocy uchwały Nr 58/V/2023 Senatu Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie z dnia 4 lipca 2023 r., powołującej mnie na recenzenta w postępowaniu doktorskim mgr. Janusza Kiszki, przedkładam recenzję dysertacji pt. „Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa jako narzędzie służące poprawie bezpieczeństwa mieszkańców rejonów przygranicznych Polski Wschodniej”.

Autor rozprawy słusznie podkreślił we wstępie, że działania na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa powinny być podejmowane przez wiele podmiotów i instytucji. Niezbędne jest przy tym wsparcie Policji przez samorząd terytorialny i społeczność lokalną, która stanowi cenne źródło informacji o zagrożeniach dla bezpieczeństwa i porządku publicznego (s. 4).

Realizując swoje fundamentalne zadania Policja jest zobligowana do podnoszenia efektywności działań, a związku z tym zorientowania na współpracę ze społeczeństwem i różnymi organizacjami pozarządowymi. Osiągnięcie tych celów miała ułatwić Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa (dalej: KMZB), będąca aplikacją informatyczną składającą się z danych statystycznych oraz opcji umożliwiającej zamieszczanie informacji o zagrożeniach z zachowaniem pełnej anonimowości.

Geneza KMZB wiąże się z dążeniem Policji do przełamania anonimowości na szczeblu lokalnym, zweryfikowania faktycznego poziomu przestępczości oraz określenia zasad

podejmowania działania w sytuacjach podwyższonego zagrożenia. Stała się nowym narzędziem umożliwiającym każdemu obywatelowi współkształtowanie otaczającego go środowiska bezpieczeństwa.

Ma umożliwić Policji uzyskanie informacji o skali oraz kategorii występujących zagrożeń, dając szansę na jak najlepsze wykorzystanie sił i środków tam, gdzie niezbędne jest zwiększenie poziomu bezpieczeństwa. Mimo że wprowadzenie KMZB zostało poprzedzone konsultacjami społecznymi, nie zabrakło krytyki, głównie ze strony ekspertów z zakresu bezpieczeństwa oraz pracowników instytucji samorządowych, o czym pisał w swoich publikacjach m.in. Andrzej Kawecki zwracając uwagę głównie na argumenty dotyczące spadku cen nieruchomości w rejonach częściej pojawiających się zagrożeń, ryzyko wykorzystania KMZB przez przestępców jako źródła informacji oraz niedostatki społeczne w zakresie umiejętności odczytywania i interpretowania danych znajdujących się na mapie.

Mając świadomość mankamentów tego narzędzia mgr Janusz Kiszka postawił przed sobą niełatwe zadanie przedstawienia propozycji jego usprawnień zorientowanych na poprawę bezpieczeństwa mieszkańców rejonów przygranicznych Polski Wschodniej (s. 7 i 9).

Z celu głównego wynika prawidłowo określony problem badawczy, który Doktorant postawił w formie pytania: „jakiego rodzaju usprawnień oczekują mieszkańcy rejonów przygranicznych Polski Wschodniej oraz funkcjonariusze Policji, aby Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa stała się skutecznym narzędziem poprawy bezpieczeństwa w tym rejonie?” (s. 10).

Wybór tematu i tytuł rozprawy Doktorant uzasadnił prawidłowo. Tematyka została dobrana właściwie, a sam wybór dobrze wpisuje się w aktualne tendencje badawcze stanowiąc wartościowe uzupełnienie szerszego zagadnienia bezpieczeństwa ludności w rejonach przygranicznych Polski Wschodniej. Słuszne jest stwierdzenie, że literatura przedmiotu i analiza empiryczna w zakresie KMZB są nadal niewystarczające, stąd podjęcie badań w tym obszarze jest potrzebne i uzasadnione (s. 6).

Zawarte w rozprawie rozważania dowodzą, że Autor wykazuje się znajomością analizowanej problematyki, a przyjęty we wstępie cel został osiągnięty, co potwierdza lektura opracowania. Niewątpliwie, podjęte badania są istotne dla nauk o bezpieczeństwie zarówno dla teorii, jak i praktyki.

2. Znaczenie problematyki podjętej w recenzowanej rozprawie

Recenzowana praca odzwierciedla główne tematy i problemy bezpieczeństwa mieszkańców Polski Wschodniej w aspekcie funkcjonowania KMZB. Doktorant słusznie podkreślił, że jeszcze niedawno w Polsce brakowało chęci podejmowania odpowiedzialności za dobro wspólne. Pozytywne zmiany tego stanu rzeczy stały się możliwe dzięki działalności Policji, która zaczęła włączać mieszkańców w proces identyfikacji zagrożeń bez konieczności bezpośredniego kontaktu z funkcjonariuszami, wpływając tym samym na zwiększenie poziomu bezpieczeństwa społeczności lokalnych (s. 6).

Problematyka ta nie została szeroko podjęta w polskim piśmiennictwie naukowym, gdyż KMZB jest narzędziem stosunkowo nowym. Jednakże w opracowaniach tematycznych wskazuje się na jej pozytywne oddziaływanie na stan bezpieczeństwa, a w szczególności na eliminację zagrożeń oraz zachowań przestępczych.

W zakończeniu rozprawy Doktorant potwierdził kwestionowaną w niektórych kręgach teoretyków i praktyków skuteczność Mapy, przede wszystkim w zakresie wizualizacji i lokalizacji zagrożeń. Ponadto podkreślił, że jest to narzędzie cieszące się popularnością i uznaniem obywateli, więc przyczynia się nie tylko do poprawy bezpieczeństwa, ale także aktywizacji obywatelskiej (s. 157).

Rozprawa stanowi wartościowe ujęcie aktualnej problematyki, a przedstawione wyniki badań mają istotną wartość poznawczą i użyteczną.

3. Metodyka badawcza (cele, hipotezy, metody i techniki badawcze) i baza źródłowa

Recenzowana dysertacja zawiera prawidłowo, choć dość ogólnikowo, sformułowane problemy badawcze. Jej celem jest przedstawienie propozycji usprawnień Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa jako narzędzia służącego poprawie bezpieczeństwa mieszkańców rejonów przygranicznych Polski Wschodniej.

Główny problem badawczy Doktorant postawił w formie pytania: „jakiego rodzaju usprawnień oczekują mieszkańcy rejonów przygranicznych Polski Wschodniej oraz funkcjonariusze Policji, aby Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa stała się skutecznym narzędziem poprawy bezpieczeństwa w tym rejonie?” (s. 10). Mając świadomość wąskiego zakresu problematyki postawił 16 poprawnie sformułowanych pytań badawczych (s. 10-11).

Autor rozprawy poprawnie sformułował hipotezy badawcze, w tym hipotezę główną: „Udoskonalenie Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa w obszarze stosowanych rozwiązań prawnych, organizacyjnych i technicznych spełni oczekiwania społeczne oraz oczekiwania funkcjonariuszy Policji, a tym samym przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa mieszkańców

rejonów przygranicznych Polski Wschodniej”. Nie sformułował hipotez szczegółowych wyjaśniając to indukcyjnym charakterem postępowania badawczego (s. 11), co uznaję za uzasadnione.

Przygotowując rozprawę doktorską, mgr Janusz Kiszka wykorzystał szereg metod i technik badawczych, które umożliwiły kompleksowe przeanalizowanie kluczowych, takie jak: analiza źródeł zastanych z krytyczną analizą literatury przedmiotu i aktów prawnych; analiza statystyczna; analiza porównawcza z zestawieniem danych statystycznych od 2016 roku do chwili obecnej; sondaż diagnostyczny z wykorzystaniem techniki ankiety i techniki wywiadu eksperckiego oraz narzędzi badawczych w postaci kwestionariusza ankiety i kwestionariusza wywiadu; wnioskowanie z wykorzystaniem dedukcji, indukcji i porównania (s. 12). Wyłożona metodologia badań jest uzasadniona z punktu widzenia realizacji założeń badawczych, więc oceniam ją pozytywnie.

Bibliografia recenzowanej rozprawy liczy 10 stron (s. 158-167). Składa się z publikacji zwartych (26 pozycji), artykułów (67 pozycji), raportów i innych źródeł (34 pozycje). Generalnie została sporządzona właściwie, chociaż występują drobne błędy w niektórych opisach, np. zapis różną czcionką na s. 165. Bazę źródłową pracy można uznać za wystarczającą do realizacji założonego celu badawczego. Dobór źródeł i opracowań również należy uznać za właściwy i uzasadniony, aczkolwiek niezrozumiałe jest pominięcie istotnych dla analizowanej problematyki opracowań monograficznych m.in. takich autorów jak Andrzej Urban, Piotr Mickiewicz, Eugeniusz Moczuk, Tomasz Serafin i Sergiusz Parszowski.

4. Dobór zagadnień, konstrukcja pracy

Struktura recenzowanej rozprawy odpowiada jej tytułowi. Tekst liczy 179 stron. Składa się ze wstępu (s. 4-8), sześciu rozdziałów merytorycznych-empirycznych (s. 9-153), zakończenia (s. 154-157), bibliografii (s. 158-167), spisu tabel (s. 168-169), spisu rysunków (s. 170-171), spisu wykresów (s. 172-173) oraz aneksu stanowiącego wzór kwestionariusza ankiety, dzięki której Doktorant mógł ocenić skuteczność KMZB oraz prowadzonej w związku z tym kampanii informacyjnej Policji (s. 276-315).

Struktura pracy jest właściwa dla tego rodzaju opracowań, a rozdziały zachowują właściwe proporcje. Spis treści jest czytelny i poprawny. Przyjęty przez Doktoranta podział treści systematyzuje kolejność poszczególnych rozważań oraz ułatwia przechodzenie w toku lektury od treści ogólnych do bardziej szczegółowych.

We wstępie Doktorant ograniczył się do przedstawienia ogólnej charakterystyki tematu dysertacji, określenia jej celu i problemu badawczego, co nie stanowi uchybienia, gdyż charakterystyka założeń badawczych i metodologii została zawarta w rozdziale pierwszym.

Rozdziały 3-5 zawierają na końcu autorskie wnioski. Taki zabieg formalny jest godny podkreślenia, ułatwia bowiem czytelnikowi porównywanie danych zawartych w poszczególnych rozdziałach.

Rozdział pierwszy zawiera prawidłowo sformułowane założenia badawcze, metody techniki i narzędzia oraz uzasadnienie doboru jednostek do badań ilościowych i jakościowych. Ewidentnie zabrakło w tym rozdziale (choć zarzut ten należy odnieść do całej pracy), przeglądu literatury zagadnienia.

Rozdział drugi stanowi teoretyczne ujęcie szeroko, a jednocześnie ogólnikowo ujętej, problematyki bezpieczeństwa. Zbyt powierzchowne – w mojej opinii – ujęcie centralnego w tym rozdziale problemu zrekompensovane jest przez przedstawienie zagadnienia „ciemnej liczby” przestępstw oraz wskazanie ich przyczyn i skali (s. 34-46).

W trzecim rozdziale Autor – jak sam niefortunnie sformułował – „podjął próbę zastanowienia się” (s. 7) nad udziałem Policji w kreowaniu poczucia bezpieczeństwa obywateli. Występuje tu analogiczna sytuacja jak w poprzednim rozdziale. Generalnie, analiza jest skromna i cechuje się ewidentnym deficytem refleksji naukowej, ale rozdział kończy wartościowe odwołanie do polskich i zagranicznych doświadczeń w zwalczaniu patologii społecznych.

Następny, czwarty rozdział dotyczy już *stricte* KMZB. Autor przedstawił w nim uwarunkowania powstania tego narzędzia oraz praktyczne implikacje jego funkcjonowania.

Rozdział piąty ma charakter empiryczny i jest kluczowy dla realizacji założeń badawczych będąc syntezą badań własnych Doktoranta. Zawiera charakterystykę poddanej badaniom społeczności lokalnej, opinie na temat KMZB, a także interesującą analizę badań jakościowych przeprowadzonych wśród ekspertów reprezentujących kadrę kierowniczą nadzorującą komórki prewencyjne oraz koordynatorów lokalnych KMZB.

Rozdział szósty zawiera propozycje udoskonalenia KMZB w aspekcie prawnym, proceduralnym, organizacyjnym, technicznym i systemowym, a tym samym usprawnienia działań Policji.

Zakończenie, które Doktorant pominął w opisie struktury pracy we wstępie, stanowi syntetyczne podsumowanie pracy, weryfikację hipotez oraz propozycję kierunków dalszych badań w zakresie KMZB.

Na pozytywną ocenę zasługują zawarte w ostatnich podrozdziałach rozdziałów 2-5 wnioski z badań empirycznych stanowiącego propozycje praktycznego wykorzystania wyników, szczególnie do implementacji zaproponowanych rozwiązań, które należy wprowadzić w najbliższej przyszłości w celu usprawnienia KMZB.

Doktorant wykazuje się teoretyczną i praktyczną (o czym w ogóle nie wspomina w swojej rozprawie) znajomością analizowanej tematyki. Poprawnie wyciąga wnioski i charakteryzuje wybrany temat, co świadczy o opanowaniu całości materii związanej z bezpieczeństwem mieszkańców Polski Wschodniej w aspekcie funkcjonowania KMZB. Rozprawa jest obiektywna, a zawarta w niej analiza krytyczna i rzeczowa.

Konkludując, strukturę rozprawy oceniam jako prawidłową i odzwierciedlającą najważniejsze zagadnienia omawianej problematyki.

5. Ocena formalnej strony rozprawy

Narracja w pracy, co do zasady, jest spójna. Język jest poprawny i komunikatywny, przez co pracę czyta się płynnie. Mgr Janusz Kiszka operuje prostą i jasną polszczyzną. Można mieć zastrzeżenia do strony redakcyjnej ze względu na występujące w pracy nieliczne błędy interpunkcyjne i językowe (np. drugi akapit s. 42), ale jest to właściwie jedyny mankament w tym zakresie.

Autor należycie opanował techniki pisania pracy naukowej. Nie mam zastrzeżeń (poza drobnymi wyjątkami wskazanymi w punkcie 3 niniejszej recenzji) do warsztatu zaprezentowanego w spisie treści i odsyłaczach.

Źródła zostały wykorzystane z zachowaniem poprawności metodologicznej. Autor właściwie posługuje się terminologią stosowaną w naukach o bezpieczeństwie. Swobodnie porusza się w literaturze przedmiotu. Chętnie zajmuje stanowisko i zdecydowanie wyraża własne poglądy. Napisał swoją pracę w sposób osobisty, nie stosując pseudonaukowych zawiłości czy wprowadzanych na siłę obcych zwrotów i terminów.

Podsumowując, moja ocena formalnej strony recenzowanej rozprawy jest pozytywna.

6. Problemy do wyjaśnienia

- Program sąsiedzkiego czuwania nad bezpieczeństwem,
- Potwierdzalność zgłoszeń naniesionych na KMZB na terenie miasta Przemyśla i powiatu przemyskiego.

7. Konkluzja końcowa i ocena końcowa

Mimo zgłoszonych zastrzeżeń i uwag zawartych w niniejszej recenzji, być może subiektywnych i będących wyrazem niedosytu czytelnika, rozprawa spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim.

Uważam, że rozprawa doktorska autorstwa mgr. Janusza Kiszki pt. „Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa jako narzędzie służące poprawie bezpieczeństwa mieszkańców rejonów przygranicznych Polski Wschodniej” spełnia wymagania określone w art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t. j.: Dz.U. z 2017 roku, poz. 1789, ze zmianami, w związku z art. 179 Ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie i nauce – Dz.U. z 2018 roku, poz. 1669), tj.:

- stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego,
- wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną Doktoranta w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie,
- potwierdza umiejętność Doktoranta w zakresie samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

W związku z powyższym wnioskuję o dopuszczenie jej do dalszych etapów postępowania doktorskiego.